

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

08 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВРЕГУЛЮВАННЯ
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва)

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(шифр і назва)

освітні програми «Міжнародні відносини»

вид дисципліни за вибором

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2021 / 2022 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“27” серпня 2021 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: викладач кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки Тимур АНДРІЄВСЬКИЙ

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Протокол від “26” серпня 2021 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Людмила НОВИКОВА

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини»

(підпис)

Євгенія Солових

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “26” серпня 2021 року № 1

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА - БЕРЕНДА

(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародні конфлікти та шляхи їх врегулювання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **бакалавра** зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», освітня програма «Міжнародні відносини».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: вивчення здобувачами причин виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і подолання наслідків сучасних міжнародних конфліктів та вивчення відносин між сторонами конфліктів, ролі в цих процесах держав, міжнародних, урядових і неурядових організацій в умовах трансформації сучасних конфліктів та застосування суб'єктами гібридних методів протистояння.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Розуміння впливу міжнародних конфліктів на розвиток системи міжнародних відносин в цілому, та окремих країн зокрема, а також на процес забезпечення національної та міжнародної безпеки.

Загальні компетентності:

ЗК3 – здатність спілкуватися державною та іноземними мовами як усно, так і письмово;

ЗК8 – здатність до адаптації та дії в новій ситуації, зокрема в міжнародному контексті;

ЗК9 – навички міжособистісної взаємодії, цінування та повага різноманітності та багатокультурності.

Спеціальні фахові компетентності:

ФК2 – здатність розуміти міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

ФК17 – здатність здійснювати всебічний аналіз причин і наслідків сучасних міжнародних конфліктів;

ФК20 – здатність забезпечувати процес прийняття зовнішньополітичних рішень.

1.3. Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни
За вибором

Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-й
Семестр	
8-й	-й
Лекції	
24 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
54 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

- **ПРН5** – розуміння принципів використання теоретичних знань з міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародної безпеки та конфліктів, міжнародної регіоналістики при вирішенні практичних завдань;
- **ПРН8** – знання основ ведення фахових дискусій із проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики;
- **ПРН13** – аналізувати та оцінювати концептуальні підходи до вирішення проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.
- **ПРН27** – здійснювати всебічний аналіз причин і наслідків сучасних міжнародних конфліктів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Трансформація конфліктів від давнини до сьогодення

Розвиток конфліктів від античності і до Холодної війни.. Війна, як невід’ємний атрибут розвитку людства. Теорія поколінь воєн. Науково-технічний розвиток, як чинник трансформації конфліктів. Методологія конфліктів минулого. Ключові моменти в історії людства, що вплинули на розвиток війни та військової справи. Доктрина Клаузевіца. Війна, як продовження політики. Світові війни.

Тема 2. Політико-правове визначення міжнародних конфліктів

Сучасна система міжнародної безпеки після Другої світової війни. Поняття конфлікту. Типи конфліктів. Міжнародний збройний конфлікт. Збройний конфлікт неміжнародного характеру і його відмінність від міжнародного збройного конфлікту. Поняття «агресії», «геноцид», «злочин проти людства», «злочин проти людяності».

Тема 3. Специфіка сучасних конфліктів

Головні причини дестабілізації у системі міжнародних відносин. Специфіка нових регіональних конфліктів. Конвенційні та неконвенційні конфлікти а їх правове регулювання. Посилення етнічного та конфесійного факторів у сучасних конфліктах. Тероризм. Ісламський фундаменталізм. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сучасні сепаратистські рухи. Міграція і проблема адаптації мігрантів у сучасному суспільстві.

[illegible]

конфліктів від давнини до сьогодення	16	4	2			10						
Тема 2. Політико-правове визначення міжнародних конфліктів	12	2	2			8						
Тема 3. Специфіка сучасних конфліктів	20	6	2			12						
Тема 4. Врегулювання конфліктів	14	4	2			8						
Тема 5. Сучасні конфлікти в світі	28	8	4			16						
Разом за розділом	90	24	12			54						
Усього годин	90	24	12			54						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Трансформація конфліктів від давнини до сьогодення	2
2	Тема 2. Політико-правове визначення міжнародних конфліктів	2
3	Тема 3. Специфіка сучасних конфліктів	2
4	Тема 4. Врегулювання конфліктів	2
5	Тема 5. Сучасні конфлікти в світі	4
	Разом	12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Трансформація конфліктів від давнини до сьогодення. <i>Завдання:</i> опрацювання навчальної літератури, аналіз основних нормативних актів, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей. <i>Додатково:</i> порівняти західний і вітчизняний підхід до періодизації поколінь воєн, навести власну аргументацію, які недоліки або переваги має кожний з підходів.	10
2	Тема 2. Політико-правове визначення міжнародних конфліктів. <i>Завдання:</i> опрацювання навчальної літератури, аналіз основних нормативних актів, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей. <i>Додатково:</i> підготуватися до дебатів на тему: політико-правовий аналіз конфлікту на Донбасі: міжнародний збройний конфлікт чи збройний конфлікт неміжнародного характеру.	8

3	Тема 3. Специфіка сучасних конфліктів. <i>Завдання:</i> опрацювання навчальної літератури, аналіз основних нормативних актів, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей. <i>Додатково:</i> дослідити прецеденти російських інформаційних операцій проти України з 2014 року. Проаналізувати одну конкретну операцію, яка на думку здобувача є найбільш вдалою або найбільш провальною тощо, навести аргументи.	12
4	Тема 4. Врегулювання конфліктів <i>Завдання:</i> опрацювання навчальної літератури, аналіз основних нормативних актів, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей. <i>Додатково:</i> есе на тему «Способи притягнення до міжнародної відповідальності гібридного агресора».	8
5	Тема 5. Сучасні конфлікти в світі <i>Завдання:</i> опрацювання навчальної літератури, аналіз основних нормативних актів, складання розгорнутого плану відповідей на питання теми, підготовка рефератів та доповідей.	16
	Разом	54

6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачено

7. Методи навчання

Результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
- ПРН5 – розуміння принципів використання теоретичних знань з міжнародних відносин, зовнішньої політики, міжнародної безпеки та конфліктів, міжнародної регіоналістики при вирішенні практичних завдань;	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний навчальна дискусія, дослідницький метод, пояснювальний метод	усне опитування на практичних заняттях; оцінювання: виступів на практичних заняттях, презентацій, написання есе, аналіз кейсів, письмова залікова робота
ПРН8 – знання основ ведення фахових дискусій із проблем міжнародних відносин, зовнішньої політики	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний навчальна дискусія, дослідницький метод, пояснювальний метод	усне опитування на практичних заняттях; оцінювання: виступів на практичних заняттях, презентацій, написання есе, аналіз кейсів, письмова залікова робота
ПРН13 – аналізувати та оцінювати концептуальні підходи до вирішення проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики.	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний навчальна дискусія, дослідницький метод, пояснювальний метод	усне опитування на практичних заняттях; оцінювання: виступів на практичних заняттях, презентацій, написання есе, аналіз кейсів, письмова залікова робота
ПРН27 – здійснювати всебічний аналіз причин і наслідків	пояснювально-ілюстративний,	усне опитування на практичних заняттях;

сучасних міжнародних конфліктів.	репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний навчальна дискусія, дослідницький метод, пояснювальний метод	оцінювання: виступів на практичних заняттях, презентацій, написання есе, аналіз кейсів, письмова залікова робота
----------------------------------	---	--

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Міжнародні конфлікти та шляхи їх врегулювання» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів здобувачів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення поточної оцінки, і враховуються при визначенні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки здобувачів:

- тестові завдання;
- розв'язування задач;
- виконання творчих завдань.

Поточний контроль є складовою організації освітнього процесу. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, поточного контролю. Сума балів, які здобувач денної форми навчання може набрати за модульними контролями, дорівнює 60.

Критерії оцінювання роботи протягом семестру

Методи	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Усне опитування / навчальна дискусія за питаннями практичного заняття	Висока активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння повного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки	2
	Активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння повного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки, але здобувач припустився окремих помилок.	1
Тестування за питаннями практичного заняття	За кожною темою, де передбачено тестування, пропонується 10 тестових питань закритого типу з однією правильною відповіддю. Правильна відповідь на 1 питання оцінюється в 0,1 бала.	0,1–1
Навчальна дискусія за результатами аналізу науковою	Висока активність здобувача на практичному занятті, демонстрація ознайомлення із запропонованим матеріалом, уміння мислити аналітично, формувати та виражати своє ставлення до предмета дискусії, робити висновки.	2

статтею / міжнародними правовими актами	Активність здобувача на практичному занятті, демонстрація ознайомлення із запропонованим матеріалом, уміння мислити аналітично, формувати та виражати своє ставлення до предмета дискусії, робити висновки, але здобувач припустився окремих помилок.	1
Підготовка та захист презентацій доповідей	Змістовна відповідність презентації доповіді запропонованій темі та її повне розкриття, формальна відповідність методичним рекомендаціям до підготовки презентацій доповідей. демонстрація засвоєння знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті презентації доповіді, вміння робити висновки, обґрунтовувати власну позицію.	2
	Змістовна відповідність презентації доповіді запропонованій темі та її розкриття, окремі вади формальної відповідності методичним рекомендаціям до підготовки презентацій доповідей демонстрація засвоєння знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті презентації доповіді, вміння робити висновки.	1
Перевірка складання логіко-структурної схеми	Відповідність схеми запропонованій темі, повнота використання матеріалу за темою схеми, наявність логіко-структурних зв'язків між елементами схеми, демонстрація засвоєння знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати.	1
Виконання та захист творчого завдання (есе)	Змістовна відповідність есе обраній темі та її повне розкриття, формальна відповідність методичним рекомендаціям до підготовки есе демонстрація систематизованих та глибоких знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті есе, вміння грамотно інтерпретувати одержані результати на рівні творчого використання, вміння робити висновки, демонстрація ознайомлення із запропонованими джерелами.	3
	Змістовна відповідність есе обраній темі та її розкриття, окремі несуттєві вади формальної відповідності методичним рекомендаціям до підготовки есе демонстрація систематизованих знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті есе, вміння грамотно інтерпретувати одержані результати на рівні творчого використання, вміння робити висновки, демонстрація ознайомлення із окремими запропонованими джерелами.	2
	Змістовна відповідність есе обраній темі та її неповне розкриття, окремі суттєві вади формальної відповідності методичним рекомендаціям до підготовки есе демонстрація знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті есе, вміння інтерпретувати одержані результати на рівні творчого використання, вміння робити висновки, демонстрація ознайомлення із окремими запропонованими джерелами.	1

Перевірка групової роботи з підготовки питань до колоквиуму	Демонстрація систематизованих та глибоких знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при підготовці питань для колоквиуму, демонстрація ознайомлення та роботи із запропонованими джерелами, творчий підхід до підготовки питань.	2
	Демонстрація базових знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при підготовці питань для колоквиуму, демонстрація ознайомлення та роботи з окремими запропонованими джерелами.	1
Колоквиум	Висока активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння повного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки.	3
	Активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння повного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із більшістю запропонованих джерел, уміння робити висновки, але здобувач припустився окремих несуттєвих помилок.	2
	Активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння матеріалу навчальної дисципліни, ознайомлення із окремими запропонованими джерелами, уміння робити висновки, але здобувач припустився окремих суттєвих помилок.	1
	Обрана тема контрольної роботи повністю не відповідає її змісту; матеріал неякісно структурований або взагалі неструктурований; здобувач не використовував творчий підхід до вирішення суті поставленого проблемного питання; відсутні самостійні висновки за результатами виконання контрольної роботи; робота здана викладачеві із запізненням або не здана; здобувачем використано менше п'яти літературних джерел, не використані новітні наукові публікації та іноземні публікації; список використаних джерел оформлений із значними помилками або відсутній; мають місце порушення академічної доброчесності.	0-2
	Здобувач цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	35-40
Підсумковий контроль	Здобувач достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	29-34
	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання, обґрунтування неточні. Не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.	18-28
	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.	10-17

	Здобувач не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, або відповідь не правильна, не розуміє суть питання. Не ознайомлений з джерелами. Не може зробити висновків.	0-9

Здобувачі, знання яких оцінені мінімально необхідною для складання екзамену кількістю балів, не мають право на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

Здобувачі, які були відсутні на лекції чи семінарському занятті, або отримали незадовільну оцінку, відпрацьовують пропущене заняття або незадовільну оцінку викладачу у дні його консультацій за графіком, затвердженим кафедрою.

Для відпрацювання здобувач зобов'язаний надати індивідуально виконане завдання за темою пропущеного заняття та продемонструвати належний рівень теоретичної підготовки за темою заняття, яке відпрацьовується.

9. Схема нарахування балів

В основу рейтингової системи навчання покладено принцип накопичення балів за певний період навчання (семестр, рік), які здобувач отримує за виконання різних видів діяльності. Сума цих балів виступає в ролі кількісного показника якості роботи здобувача. Оцінка успішності здобувача є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Залік	Сума	
Розділ 1					Разом	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	60		
10	10	10	10	20			

T1, T2 ... – теми розділів.

За підсумками поточного та підсумкового контролю здобувач може набрати від 0 до 100 балів включно.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Андрієвський Т.Г. Цілі російсько-української гібридної війни. *Політичне життя*. 2018. Вип. 1, № 2. С. 103-108.
2. Герасимов В. По опыту Сирии. *Военно-промышленный курьер*. 2016. № 9 (624). URL: <http://vpk-news.ru/articles/29579>. (дата звернення: 17.08.2020).
3. Герасимов В. Ценность науки в предвидении. Новые вызовы требуют переосмыслить формы и способы ведения боевых действий *Военно-промышленный курьер*. 2013. № 8 (476). URL: <http://www.vpk-news.ru/articles/14632>.
4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), ст.1. Дата оновлення: 08.12.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200
5. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими (укр/рос) : Конвенція від 12.08.1949 р. Дата оновлення: 08.02.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
6. Клаузевиц К. О войне. URL: <http://militera.lib.ru/science/clausewitz/index.html>
7. Комплекс мер по выполнению Минских соглашений, согласованный Трёхсторонней контактной группой на саммите в Минске 12 февраля 2015 : Организация з безпеки та співробітництва в Європі. 2015. URL: <https://www.osce.org/ru/cio/140221>.
8. Конфліктологія: навчальний посібник / Герасіна Л.М. та ін. Харків: Право, 2012. 128 с.
9. Кревельд М. ван. Трансформация войны : пер. с англ. Москва : ИРИСЭН, 2005. 344 с.
10. Лиддел Гарт Б. Х. Стратегия непрямых действий. URL: http://militera.lib.ru/science/liddel_hart1/index.html.
11. Магда Є.В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків : Віват, 2015. 320 с.
12. Нікітін А.А. Збройний конфлікт як вид воєнного конфлікту. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справа. Серія юридична, 2018. № 2'2018. С. 52-59.
13. Определение агрессии : Резолюция 3314 (XXIX) Генеральной Ассамблеи ООН от 14.12.1974 г. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml.
14. Радецький В. Г. Класифікація сучасних воєнних конфліктів і види миротворчої діяльності. Вісник Київського міжнародного університету, 2009. Вип.9. С. 87–104
15. Руценко І. П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога : монографія. Харків : ФОП Павленко О.Г., 2015. 268 с.
16. Рябенко С. «Ихтамнеты» Другої світової війни. *Збруч*. 08.05.2020. URL: https://zbruc.eu/node/97518?fbclid=IwAR0u6ZGh9I147qU6CO-zzxA_0j2qm_kdg-cOfv9hs3IMegFP7AZ1hpUGe4.
17. Савченко В. А. Двенадцать войн за Украину. Харьков : Фолио, 2006. 415 с.
18. Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
19. Сильван В. Типология вооруженных конфликтов в международном гуманитарном праве: правовые концепции и реальные ситуации. *Международный комитет красного креста*. URL: <https://www.icrc.org/rus/assets/files/other/vite.pdf>.
20. Сунь-цзи. Мистецтво війни : пер. Г. Латника. Київ : Арії, 2014. 128 с
21. Сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі. Центр «Нова Європа», 25.03.2020. URL: <http://neweurope.org.ua/analytics/stsenariyi-vregulyuvannya-konfliktu-na-donbasi/>
22. Frankel J. War. *Encyclopædia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/war>
23. Glenn R. W. All Glory is Fleeting: Insights from the Second Lebanon War. Santa Monica, CA: RAND, 2008. 97 p.
24. Glenn R. W. Thoughts on “Hybrid” Conflict. *Small Wars Journal*. 2009. URL: <http://www.smallwarsjournal.com/mag/docs-temp/188-glenn.pdf>
25. Hoffman F. G. Conflict in the 21st Century: the Rise of Hybrid Wars. Potomac Institute for Policy Studies. Arlington, Virginia, 2007. 72 p.

26. Hoffman F. G. Hybrid Warfare and Challenges. Joint Force Quarterly. 2009. Vol.52, 1st Quarter. P. 34-39.
27. Lind W. S. Understanding Fourth Generation War. Antiwar.com, January 2004. URL: <http://www.antiwar.com/lind/index.php?articleid=1702>
28. Mattis J. N., Hoffman F. Future Warfare: The Rise of Hybrid Warfare. U.S. Naval Institute. Proceedings, 2005. P. 30–32.

Допоміжна література

1. Андриевский Т. Международное право для «чайников». *Петр и Мазепа*. 03.01.2019. URL: https://petrimazepa.com/mezhdunarodnoe_pravo_dlya_chaynikov.
2. Андриевский Т. Миф о мире. Петр и Мазепа, 16.10.2019. URL: https://petrimazepa.com/mif_o_mire.
3. Бірчак В., Рябенко С. Гібридні війни Росії: історія, яка повторюється. *Збруч*. 31.01.2019. URL: <https://zbruc.eu/node/86597?fbclid=IwAR2FxnMZRal07CDbiTlbNMbV-OTb7mxgl0wbYLurcVH-LzEnEa1F78Dvqes>.
4. Група «Информационное сопротивление». Вторжение в Украину: Хроника российской агрессии. Київ : Брайт Стар Паблішинг, 2016. 240 с.
5. Декларація Уельського саміту видана главами держав та урядів, які брали участь у засіданні Північноатлантичної ради в Уельсі : Організація Північноатлантичного договору (НАТО). Офіційний веб-сайт, 2014. – URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=uk.
6. Котигоренко В. Знання про соціальний конфлікт: абсолют чи відносність? Політичний менеджмент, 2003. № 2. С. 137-155. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/kotygorenko_znannia.pdf
7. Лебедева Ю. Гібридні війни Росії проти України 1917—1921 і 2014—2019 років та діяльність українських урядів щодо подолання наслідків агресії. *Українознавство*. 2019. № 2. С. 57-72. – URL: <http://journal.ndiu.org.ua/article/view/171753/175771>.
8. Михальська В.В. Політика управління постконфліктною територією на прикладі Руанди. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки: збірник наукових праць, 2017. Вип. 1(13). С. 131-144.
9. Почепцов Г. Как человека эпохи возрождения постепенно заменили на человека эпохи сериалов. *Rezonans*. 27.05.2020. URL: <https://rezonans.kz/kak-cheloveka-epohi-vozrozhdeniya-zamenili/>.
10. Почепцов Г. Наш мир построен эмоциональными войнами. Часть 1. *Rezonans*. 11.08.2020. URL: <https://rezonans.kz/nash-mir-postroyen-emocionalnymy-voynami-chast1/>.
11. Почепцов Г. От войн информационных к войнам виртуальным: покой нам только снится. *Академія Української Преси*. 11.02.2020. URL: <https://www.aup.com.ua/ot-voyn-informacionnykh-k-voynam-virtu/>.
12. «Російська гібридна війна проти України: 2014-?». Директор НІСД Олександр Литвиненко виступив у якості спікера від України під час сесії стратегічного діалогу Форуму ОБСЄ з безпекового співробітництва. *НІСД* 16.07.2020. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/rosiyska-gibridna-viyna-proti-ukraini-2014-direktor-nisd-oleksandr-litvinenko-vistupiv>.
13. Свечин А. А. Стратегия. Москва - Ленинград : Госвоениздат, 1926. 400 с. – URL: <http://militera.lib.ru/science/svechin1/index.html>.
14. Семчинський К.В. Пост-конфліктне примирення: інформаційно -комунікаційний вимір. Міжнародні відносини Серія «Політичні науки», 2017. № 13. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3009

15. Требін М. П., Чернишова Т. О. Еволюція війн крізь призму революцій у військовій справі. *Науково-практична конференція Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Сучасна війна: гуманітарний аспект»*: тези доповідей, 30 червня 2017 р. Харків.: ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2017. С. 16-21.
16. Askonas J. Bolshevik Hybrid Warfare. *RealClear Defense*. 23.07.2018. URL: https://www.realcleardefense.com/articles/2018/07/23/bolshevik_hybrid_warfare_113637.html?fbclid=IwAR2VtuBEHjoUFKlVmp3OvKSTd9yXfZEAoYrPBIXIFM3I7olYzJXYR4LmIgo.
17. Benbow T. Talking 'Bout Our Generation? Assessing the Concept of 'Fourth Generation Warfare'. *Comparative Strategy*, 2008. Issue 2. P. 148-163.
18. Echevarria A. J., Jr. Fourth Generation War and Other Myths Strategic Studies Institute, U.S. Army War College : 2005. 21 p.
19. Hammes T. X. Fourth Generation Warfare Evolves, Fifth Emerges. *Military Review*. May-June 2007. P. 14-23.
20. Kuzio T., D'Anieri P. The Soviet Origins of Russian Hybrid Warfare, *E-international Relations*. URL: <https://www.e-ir.info/pdf/74474>.
21. Maigre M. Nothing New in Hybrid Warfare: The Estonian Experience and Recommendations for NATO. *The German Marshall Fund*. 12.02.2015. URL: <http://www.gmfus.org/publications/nothing-new-hybrid-warfare-estonian-experience-and-recommendations-nato>.
22. McKenzie K. F., Jr. Elegant Irrelevance: Fourth Generation Warfare. *Parameters*. Autumn 1993. P. 51-60.
23. Nemeth W. J. Future War and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare. Thesis, *Naval Postgraduate School*, Monterey, California, June 2002. URL: http://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/5865/02Jun_Nemeth.pdf?sequence=1

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Офіційні сайти органів державної влади та в Україні

<https://www.president.gov.ua/> Президент України
www.rada.gov.ua Верховна Рада України
<https://www.kmu.gov.ua/> Кабінет Міністрів України
<https://www.rnbo.gov.ua/> Рада національної безпеки та оборони України
www.niss.gov.ua Національний інститут стратегічних досліджень

Офіційні сайти

<http://ucmc.org.ua/uk/hybrid/> - Український кризовий медіацентр, група протидії гібридним загрозам
<https://www.icc-cpi.int/ukraine> - Міжнародний кримінальний суд. Стан розгляду справи щодо України. Офіційний веб-сайт. ICC.
<https://www.icty.org/> - Міжнародний кримінальний трибунал щодо колишньої Югославії. Офіційний веб-сайт. ICTY.
<https://www.nato.int/> - сайт Організації Північноатлантичного договору (НАТО)
<https://www.un.org/en> - ООН
<https://www.un.org/securitycouncil/content/security-council-documents> - документи РБ ООН
<http://ua.icrc.org/> - Міжнародний комітет червоного хреста в Україні

12. Особливості навчання за денною формою в умовах продовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за

змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженням розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Google Classroom проводяться практичні (практичні), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;
- аудиторно (за затвердженням розкладом занять) проводяться 10% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборотою відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти залік в тестовій формі дистанційно.

Додаток 1

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни _____
(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 20_____/20_____ н. р.

Заступник декана _____ факультету з навчальної роботи

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20 ____ р.

Голова науково - методичної комісії _____ факультету

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20 ____ р.